

Zaburzenia ze spektrum autyzmu (dawniej Zespół Aspergera)

Jeszcze około 15 lat temu niewiele osób w społeczeństwie poza psychiatrami, psychologami oraz rodzicami dzieci z tym zaburzeniem wiedziało, co to jest Zespół Aspergera. Obecnie świadomość różnych problemów psychicznych jest dużo większa, a wśród nauczycieli w polskich szkołach rzadko można spotkać takiego, który nie natknął się na ucznia z podobnym problemem. Czym jest zatem Zespół Aspergera i jakie są jego charakterystyczne objawy?

Tak naprawdę w najnowszej wersji klasyfikacji chorób, Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-11, która już obowiązuje w Europie, jak i również w Polsce, określenie Zespół Aspergera znika z wykazu. Zastąpiło je określenie “zaburzenia ze spektrum autyzmu” w kategorii zaburzeń neurorozwojowych. Kluczowe jest natomiast słowo spektrum, które oddaje różnorodność możliwości funkcjonowania intelektualnego i językowego. Cechą wspólną różnych zaburzeń ze spektrum autyzmu są trudności w nawiązywaniu i podtrzymywaniu interakcji społecznych oraz skłonności do nieelastycznych, powtarzalnych wzorców zachowań, czynności i zainteresowań.

Wskazane trudności mają swój początek w okresie rozwojowym, najczęściej we wczesnym dzieciństwie, mogą jednak manifestować się w różnym stopniu na różnych etapach życia, w miarę wzrastających wymagań społecznych i rozwojowych, w konsekwencji utrudniając funkcjonowanie w życiu osobistym, rodzinnym, społecznym czy zawodowym.

Do kluczowych trudności, z jakimi borykają się osoby ze spektrum autyzmu należą:

- ⑩ **kłopoty z nawiązywaniem nowych znajomości** – osoby ze spektrum autyzmu mają problemy z budowaniem relacji, dlatego znajomości często opierają na np. wspólnej pasji. Łatwo nawiązują znajomości i zawierają przyjaźnie internetowe;
- ⑩ **zachowania kompulsywne** – mniej więcej ¼ osób ze spektrum autyzmu czuje głęboki, wewnętrzny przymus do powtarzania czynności, żeby wyładować dręczące ich napięcie. Przykładami mogą być bardzo częste mycie rąk, układanie rzeczy w równych rzędach czy też porządkowanie według logicznych kategorii;
- ⑩ **powtarzalność zachowań, zachowania stereotypowe** – osoby ze spektrum autyzmu czują największy komfort psychiczny, gdy mogą zachowywać się w dokładnie ten sam sposób i robić kolejne czynności w dokładnie tej samej kolejności. Może to dotyczyć różnego rodzaju czynności – od przygotowywania napojów zawsze w tym samym kubku do chodzenia do sklepu jedną, określoną drogą, nawet jeśli inne są wygodniejsze czy szybsze;

- ⑩ **niechęć do zmian i trudność w ich akceptacji** – postępowanie zgodnie z określonymi wcześniej schematami to konieczność, która pozwala osobom ze spektrum czuć się bezpiecznie. Osoby te bardzo często źle reagują na wszelkie zmiany w ich otoczeniu i mają problemy z dostosowaniem się do nich;
- ⑩ **problemy z podtrzymywaniem kontaktów międzyludzkich** – osoby ze spektrum autyzmu mają dość poważne problemy z wysyłaniem i odbieraniem komunikatów pozawerbalnych, nie rozumieją żartów, ironii czy nie potrafią „czytać między wierszami”. Można je także podejrzewać o brak empatii - nie rozumieją, że zdania, które wypowiadają – choć są jak najbardziej prawdziwe – mogą być dla kogoś raniące. Podczas rozmów skupiają się głównie na samym temacie konwersacji, nie wysyłając też żadnych sygnałów, które by świadczyły o tym, że są zainteresowane rozmówcą jako takim – na przykład unikają patrzenia w oczy;
- ⑩ **zaburzenia natury percepcyjnej** – osoby ze spektrum autyzmu mogą skupiać nadmierną uwagę na szczegółach i mieć trudności ze spojrzeniem na jakąś rzecz szerzej. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku dźwięków – takie osoby mogą być nadwrażliwe na hałas, mogą ich też drażnić rzeczy, których inni nie zauważają lub uważają za przyjemne – a więc nie tylko głośna muzyka czy hałas uliczny, ale też śmiech czy zwyczajny gwar rozmów. Z drugiej strony może też im przeszkadzać kompletna cisza, bo potrzebują jakichś dźwięków w tle do stymulacji;
- ⑩ **brak umiejętności lub chęci do pracy w grupie** - bardzo często występuje problem ze zrozumieniem działań czy pojęć, czego się od nich oczekuje, dlatego nie potrafią poradzić sobie z pracą w grupie i wolą pracować samodzielnie. Mogą mieć też poważne trudności z dopasowaniem się do zasad, które panują w obrębie danej grupy;
- ⑩ **specyficzne zainteresowania** – osoby ze spektrum często zgłębiają wąskie i specjalistyczne dziedziny wiedzy. Nieważne, jakie hobby postanowią uprawiać czy jaką wiedzę zdobywać – poświęcają się temu zadaniu bez reszty i potrafią o tym rozmawiać bez końca. To wszystko sprawia im dodatkowe trudności w porozumiewaniu się z innymi ludźmi, którzy nie podzielają ich pasji.

Terapia dla osób ze spektrum autyzmu jest często dobierana indywidualnie, by przynieść jak najlepsze efekty. Tego typu zaburzenia nie są całkowicie uleczalne, ale dzięki procesom terapii można znacznie poprawić samopoczucie i funkcjonowanie tych ludzi. Na przykład: często stosuje się terapię behawioralno-poznawczą, która pozwala na zmianę sposobu myślenia i wypracowaniu lepszych wzorców postępowania w przyszłości. Popularny jest także trening umiejętności społecznych, bo

właśnie ten obszar sprawia im największą trudność. Uczy on zachowań w określonych sytuacjach społecznych i nawiązywania nowych relacji. W przypadku osób z nasilonymi problemami w zachowaniu prowadzona bywa też terapia behawioralna, która pozwala na zmianę zachowań społecznych z niewłaściwych na te, które są akceptowalne społecznie.

Diagnoza zaburzeń ze spektrum autyzmu obejmuje wnikliwe badanie zarówno ze strony psychologa, jak i psychiatry. Najczęściej diagnozowane są dzieci w wieku od 3 do 8 lat. Późniejsza diagnoza bywa trudniejsza ze względu na różne dodatkowo pojawiające się czynniki. W Krakowie placówkami specjalizującymi się w tego typu rozpoznaniach są:

Effatha

ul. Olszańska 5

31-513 Kraków

tel.:(12) 357 40 51

poradnia@autyzm.krakow.pl

PSYCHOMEDIC - KRAKÓW - MOGILSKA

ul. Mogilska 21

31-542 Kraków

krakow@psychomedic.pl

tel.: (12) 889 9999

Centrum Terapii PROMITIS

Kraków: ul. Grottgera 1 lok. 3

krakow@centrum-terapii.pl

tel.: 791 765 775

Anna Sroga - psycholog szkolny